

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 271/05-9

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 5. októbra 2005 predbežne prerokoval sťažnosť A., spoločnosti s ručením obmedzeným, Z., zastúpenej advokátom JUDr. J. Š., T., vo veci namietaného porušenia jej základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj práv zaručených v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a v čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 32/03 z 31. marca 2005 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť A., spoločnosti s ručením obmedzeným, **o d m i e t a** ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 7. júla 2005 doručená sťažnosť (z 26. júna 2005) A., spoločnosti s ručením obmedzeným, Z. (ďalej aj „sťažovateľ“), zastúpenej advokátom JUDr. J. Š., T., vo veci namietaného porušenia jej základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len

„ústava“), ako aj práv zaručených v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a v čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol k dohovoru“) rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 4 Cdo 32/03 z 31. marca 2005.

Z obsahu sťažnosti sťažovateľa, ako aj z k nej pripojeného napádaného rozhodnutia najvyššieho súdu vyplýva, že na základe žaloby spoločnosti S., spol. s r. o., so sídlom v B. (ďalej len „žalobca“) rozhodol Okresný súd Trebišov (ďalej len „okresný súd“) rozsudkom č. k. 11 C 581/98-332 zo 7. januára 2002 o právnej neúčinnosti kúpnej zmluvy o prevode vlastníctva k nehnuteľnostiam uzavretej 13. januára 1997 medzi A., spoločnosťou s ručením obmedzeným, so sídlom v Z., Ú. (ako predávajúcim) a sťažovateľom – A., spoločnosťou s ručením obmedzeným, so sídlom v Z. (ako kupujúcim).

Okresný súd určil právnu neúčinnosť označenej zmluvy voči žalobcovi dospejúc po vykonanom dokazovaní k záveru, že žalobca má voči dlžníkovi A., spoločnosti s ručením obmedzeným, so sídlom v Z., Ú. (predávajúcemu) pohľadávku vo výške 963 351 Sk, ktorá mu bola priznaná právoplatným platobným rozkazom okresného súdu sp. zn. 2 Rob 53/97 z 12. mája 1997. Túto pohľadávku dlžník neuspokojil a žalobca sa domáhal jej zaplatenia v exekučnom konaní, v ktorom bola vymožená časť dlžnej sumy vo výške 123 185, 28 Sk. V čase, keď „... žalobca mal svoju pohľadávku voči dlžníkovi písomne uznanú...“, previedol dlžník kúpnu zmluvou z 13. januára 1997 na sťažovateľa svoj nehnuteľný majetok, zapísaný v katastri nehnuteľností na LV č. 739 vedenom Správou katastra T. (v tom čase Okresným úradom v T., odborom katastrálnym) pre katastrálne územie Ú., za dohodnutú kúpnu cenu 3 485 985 Sk, ktorá bola dodatkom k uvedenej zmluve zo 14. februára 1997 znížená na 1 085 985 Sk. Po predaji nehnuteľností zostal dlžníkovi žalobcu majetok pozostávajúci v prevažnej miere z pohľadávok vo výške 21 510 000 Sk a ďalší majetok tvorený strojmi, tovarom, peniazmi a kurzovými rozdielmi vo výške 28 371 000 Sk. Dlžník žalobcu však svoje pohľadávky na uspokojenie svojich veriteľov použiť nemohol, pretože tieto pohľadávky sa stali nevyhnutnými kvôli nedostatku majetku jeho dlžníkov. Aj keď v čase uzavretia označenej zmluvy z 13. januára 1997 disponoval aktívnym majetkom

postačujúcim na uspokojenie pohľadávky žalobcu, nemal už dostatok majetku na uspokojenie všetkých svojich veriteľov. Tým, že predal jemu patriace nehnuteľnosti za kúpnu cenu nižšiu o 2 433 000 Sk v porovnaní s cenou podľa znaleckého posudku, zmenšil svoj majetok, a preto bol okresný súd toho názoru, že boli splnené zákonné podmienky podľa § 42a ods. 4 písm. d) Občianskeho zákonníka. Kúpnu zmluvu navyše uzavrel konateľ predávajúceho dlžníka, ktorý bol v tom čase súčasne konateľom sťažovateľa ako kupujúceho. Za sťažovateľa kúpnu zmluvu uzavrel druhý konateľ a zároveň spoločník tejto obchodnej spoločnosti, ktorý bol v čase uzavretia zmluvy zároveň spoločníkom predávajúceho dlžníka. Žalovaný (sťažovateľ v konaní pred ústavným súdom) pritom ničím nepreukázal, že úmysel dlžníka ukrátiť žalobcu ako svojho veriteľa nemohol poznať ani pri náležitej starostlivosti. Tvrdenia oboch konateľov a zároveň spoločníkov v obchodnej spoločnosti, ktorá bola ako dlžník žalobcu predávajúcim, ako aj v obchodnej spoločnosti, ktorá bola kupujúcim, o obave z predaja predmetných nehnuteľností ďalším spoločníkom predávajúceho iným osobám považoval okresný súd za nevierohodné.

Sťažovateľ napadol uvedené rozhodnutie okresného súdu odvolaním. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom sp. zn. 12 Co 229/02 z 22. októbra 2002 rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil. Proti svojmu potvrdzujúcemu rozsudku však podľa § 238 ods. 3 písm. a) Občianskeho súdneho poriadku pripustil dovolanie v otázke „... či pri posudzovaní neúčinnosti právneho úkonu sa berie do úvahy iba stav zostávajúceho majetku ku dňu uskutočnenia právneho úkonu alebo je nutné, brať do úvahy aj následné disponovanie dlžníka s majetkom v ďalšom období po uskutočnení právneho úkonu“. Rozhodnutie odôvodnil tým, že osoby uzatvárajúce predmetnú zmluvu boli konateľmi aj spoločníkmi oboch zmluvných strán „... a ich argumentácia o zabránení právnomu úkonu ďalším spoločníkom je slabou obranou, ktorá nepresvedčila o tom, že nekonali v úmysle ukrátiť veriteľa“. Navyše, dodatkom k uvedenej zmluve bezprostredne po povolení vkladu vlastníckeho práva v prospech kupujúceho znížili kúpnu cenu, ktorá pôvodne vychádzala zo znaleckého posudku. Z kúpnej ceny následne dlžník žalobcovu pohľadávku neuspokojil. K námietke sťažovateľa, že dlžník žalobcu mal majetok, z ktorého bolo možné uspokojiť tak žalobcu, ako aj ostatných veriteľov, uviedol, že tak ako došlo k prevodu nehnuteľností na základe zmluvy z 13. januára 1997 bol následne v priebehu prvého polroka 1997

rozpredaný aj hnutelný majetok dlžníka žalobcu, ktorému zostali iba nevyvymožené pohľadávky proti jeho dlžníkom. Pretože úkonom dlžníka došlo podľa krajského súdu k zmenšeniu jeho majetku a k ukráteniu uspokojenia veriteľovej pohľadávky, prvostupňový rozsudok okresného súdu ako vecne správny potvrdil. Pripustenie dovolania odôvodnil otázkou zásadného právneho významu.

Proti rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ dovolanie namietajúc, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Uviedol, že zvyšok veriteľovej pohľadávky v čase uskutočnenia právneho úkonu bol 963 351 Sk. Po uskutočnení napadnutého právneho úkonu mu zostal majetok vo výške 29 881 000 Sk a pohľadávka za predané nehnuteľnosti vo výške 1 085 985 Sk. Tento majetok postačoval na uspokojenie žalobcovej pohľadávky, pričom podmienkou vyslovenia neúčinnosti odporovateľného právneho úkonu podľa § 42a Občianskeho zákonníka je zmenšenie majetku dlžníka do tej miery, že ním došlo k ukráteniu uspokojenia veriteľovej pohľadávky. V danom prípade preto nebol dôvod na určenie právnej neúčinnosti napadnutého právneho úkonu. Občiansky zákonník navyše nespája určenie neúčinnosti právneho úkonu s následným disponovaním dlžníka so svojím majetkom. Sťažovateľ taktiež namietal, že nebola splnená ani ďalšia podmienka na určenie neúčinnosti napadnutého právneho úkonu voči žalobcovi ako veriteľovi, a to úmysel dlžníka ukrátiť uvedeným úkonom svojho veriteľa. Sťažovateľ taktiež najvyššiemu súdu navrhol odložiť vykonateľnosť napadnutého rozhodnutia.

Najvyšší súd uznesením sp. zn. 4 Cdo 32/03 zo 14. januára 2004 odložil vykonateľnosť rozsudku krajského súdu sp. zn. 12 Co 229/02 z 22. októbra 2002 v spojení s rozsudkom okresného súdu č. k. 11 C 581/98-332 zo 7. januára 2002 až do rozhodnutia o podanom dovolaní.

Rozsudkom sp. zn. 4 Cdo 32/03 z 31. marca 2005 najvyšší súd dovolanie sťažovateľa zamietol, v dôsledku čoho sa sťažovateľ obrátil na ústavný súd. Najvyšší súd v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol: „... *odvolací súd v danej veci pripustil dovolanie vo výroku, ktorým bol prvostupňový rozsudok potvrdený. Podľa jeho názoru otázka zásadného*

právneho významu spočíva v tom či pri posudzovaní neúčinnosti právneho úkonu sa berie do úvahy iba stav zostávajúceho majetku ku dňu uskutočnenia právneho úkonu alebo sa berie do úvahy aj následné disponovanie dlžníka s majetkom v ďalšom období po uskutočnení právneho úkonu.

Z formulácie otázky zásadného právneho významu, pre ktorú bolo pripustené dovolanie, ako i z dôvodov dovolaním napadnutého rozsudku, je zrejmé, že odvolaciemu súdu išlo v podstate o riešenie otázky časového momentu, ku ktorému je rozhodujúci stav majetku dlžníka v súvislosti s rozhodovaním o neúčinnosti právneho úkonu v zmysle ustanovenia § 42a Občianskeho zákonníka. Sám túto otázku riešil tak, že nie je rozhodujúci stav majetku v čase uskutočnenia právneho úkonu.

Veriteľ sa môže domáhať, aby súd určil, že dlžníkove právne úkony, pokiaľ ukracujú uspokojenie jeho vymáhateľnej pohľadávky, sú voči nemu právne neúčinné; toto právo má veriteľ aj vtedy, ak je nárok proti dlžníkovi z jeho odporovateľného úkonu už vymáhateľný alebo ak bol už uspokojený (§ 42a ods. 1 Občianskeho zákonníka v znení do 29. júla 1997).

Veriteľ sa môže domáhať, aby súd určil, že dlžníkove právne úkony podľa odsekov 2 až 5, ak ukracujú uspokojenie jeho vymáhateľnej pohľadávky, sú voči nemu právne neúčinné; toto právo má veriteľ aj vtedy, ak je nárok proti dlžníkovi z jeho odporovateľného právneho úkonu už vymáhateľný alebo ak už bol uspokojený (§ 42a ods. 1 Občianskeho zákonníka v platnom znení od 30. júla 1997).

Odporovať možno právnym úkonom, ktoré dlžník urobil v posledných troch rokoch v úmysle ukrátiť svojich veriteľov, ak tento úmysel musel byť druhej strane známy, a právnym úkonom, ktorými boli veritelia dlžníka ukrátení a ku ktorým došlo v posledných troch rokoch medzi dlžníkom a osobami jemu blízkymi (§ 116, 117), alebo ktoré dlžník urobil v uvedenom čase v prospech týchto osôb, s výnimkou prípadu, keď druhá strana vtedy dlžníkov úmysel ukrátiť veriteľa aj pri náležitej starostlivosti nemohla poznať (§ 42a ods. 2 Občianskeho zákonníka v znení do 29. júla 1997).

Odporovať možno právnemu úkonu, ktoré dlžník urobil v posledných troch rokoch v úmysle ukrátiť svojho veriteľa, ak tento úmysel musel byť druhej strane známy, a právnemu úkonu, ktorým bol veriteľ dlžníka ukrátený a ku ktorému došlo v posledných troch rokoch medzi dlžníkom a osobami jemu blízkymi (§ 116 a 117), alebo ktoré dlžník urobil v uvedenom čase v prospech týchto osôb, s výnimkou prípadu, keď druhá strana

vtedy dlžníkov úmysel ukrátiť veriteľa aj pri náležitej starostlivosti nemohla poznať (§ 42a ods. 2 Občianskeho zákonníka v platnom znení od 30. júla 1997).

Právo odporovať právnemu úkonu sa uplatňuje proti tomu, kto má z odporovateľného právneho úkonu dlžníka prospech (§ 42b ods. 2 Občianskeho zákonníka v platnom znení od 30. júla 1997).

Právny úkon, ktorému veriteľ s úspechom odporoval, je právne neúčinný a veriteľ môže požadovať uspokojenie svojej pohľadávky z toho, čo odporovateľným právnym úkonom ušlo z dlžníkovho majetku; ak to nieje možné, má právo na náhradu voči tomu, kto mal z tohto úkonu prospech (§ 42b ods. 4 Občianskeho zákonníka v platnom znení od 30. júla 1997).

Účelom inštitútu odporovateľnosti upraveného v ustanoveniach §§ 42a a 42b (v čase urobenia posudzovaného právneho úkonu v ustanovení § 42a) Občianskeho zákonníka je zabezpečiť občianskoprávnú ochranu veriteľa pred právnymi úkonmi jeho dlžníka za predpokladu, že tieto právne úkony vedú k zmenšeniu majetku dlžníka a tým aj k zmareniu či k obmedzeniu možnosti, aby sa veriteľ z tohto majetku dlžníka uspokojil (tzv. ukrátenie veriteľa). Právna podstata odporovateľnosti právneho úkonu spočíva v tom, že odporovateľný právny úkon, ktorý je platným právnym úkonom, stráca na základe právoplatného rozhodnutia súdu v stanovených prípadoch účinnosť iba voči osobe oprávnenej na uplatnenie odporovateľnosti, t. j. voči veriteľovi (relatívna bezúčinnosť).

Zmyslom žaloby podľa § 42a ods. 1 Občianskeho zákonníka (odporovacej žaloby) je - z pohľadu žalujúceho veriteľa - dosiahnuť rozhodnutie súdu, ktorým by bolo určené, že je voči nemu neúčinný dlžníkom urobený právny úkon. Rozhodnutie súdu, ktorým bolo odporovacej žalobe vyhovené potom predstavuje podklad na to, že sa veriteľ môže na základe exekučného titulu, vydaného proti dlžníkovi, domáhať exekúcie postihnutím toho, čo odporovateľným (právne neúčinným) právnym úkonom ušlo z dlžníkovho majetku, a to nie proti dlžníkovi, ale voči osobe, v prospech ktorej bol právny úkon urobený. V prípade, že uspokojenie veriteľa z tohto majetku nie je dobre možné, môže sa veriteľ namiesto určenia neúčinnosti právneho úkonu domáhať, aby mu ten, komu z odporovateľného právneho úkonu dlžníka vznikol prospech, vydal takto získané plnenie. Odporovacia žaloba je teda právnym prostriedkom slúžiacim k uspokojeniu vymáhateľnej pohľadávky veriteľa v exekučnom konaní, a to postihnutím vecí alebo iných majetkových

hodnôt, ktoré odporovateľným právnym úkonom ušli z dlžníkovho majetku, popri prípade vymožením peňažnej náhrady vo výške zodpovedajúcej prospechu získanému z odporovateľného právneho úkonu.

Kým citované ustanovenie § 42a ods. 2 Občianskeho zákonníka v platnom znení (a rovnako v znení do 29. júla 1997) vymedzuje podmienky odporovateľnosti právneho úkonu dlžníka, odsek 1 tohto ustanovenia upravuje (a aj v znení do 29. júla 1997 upravoval) aktívnu legitimáciu na podanie odporovacej žaloby (pasívnu legitimáciu upravuje citované ustanovenie § 42b ods. 2 a 3 Občianskeho zákonníka a predtým ju upravovalo ustanovenie § 42a ods. 3 Občianskeho zákonníka v znení do 29. júla 1997). Aktívne legitimovaným na podanie odporovacej žaloby je veriteľ, ktorému dlžníkove právne úkony ukracujú uspokojenie jeho vymáhateľnej pohľadávky. Je preto potrebné rozlišovať medzi subjektívnou podmienkou odporovateľnosti právneho úkonu vyplývajúcou z § 42a ods. 2 Občianskeho zákonníka, ktorou je úmysel dlžníka ukrať veriteľa (t. j. svojím právnym úkonom úmyselne nastoliť taký stav, ktorý veriteľovi znemožňuje alebo sťažuje uspokojenie jeho pohľadávky z dlžníkovho majetku) a ktorá musí byť daná v čase uskutočnenia právneho úkonu, a požiadavkou vymedzujúcou aktívnu legitimáciu na podanie odporovacej žaloby, ktorou je ukrátenie veriteľa uspokojiť svoju vymáhateľnú pohľadávku. Pre posúdenie aktívnej legitimácie žalobcu v konaní o odporovacej žalobe, t. j. pre posúdenie, či žalobca je nositeľom práva odporovateľnosti, je rozhodujúci stav v čase rozhodovania súdu v zmysle ustanovenia § 154 ods. 1 O. s. p. Ak by v čase rozhodovania súdu pohľadávka veriteľa ešte nebola alebo už nebola vymáhateľná, nebola by daná jeho aktívna legitimácia na podanie odporovacej žaloby. Rovnako tak by táto aktívna legitimácia nebola daná ani v prípade, ak by právny úkon dlžníka urobený v úmysle ukrať veriteľa neukracoval v čase rozhodovania súdu uspokojenie vymáhateľnej pohľadávky veriteľa, pretože by tu bol dostatok iného majetku umožňujúceho uspokojenie veriteľa. Otázka, či dlžníkovo právne úkon ukracuje uspokojenie vymáhateľnej pohľadávky veriteľa, je otázkou právnou. Jej posúdenie vyžaduje zistenie majetku dlžníka z hľadiska jeho spôsobilosti dosiahnuť z neho uspokojenie vymáhateľnej pohľadávky veriteľa, a to, z už uvedených dôvodov, podľa stavu v čase rozhodovania súdu. Ak by uvedená právna otázka vymedzujúca aktívnu legitimáciu žalobcu mala byť posudzovaná podľa stavu majetku dlžníka v čase urobenia právneho úkonu, bolo by to v rozpore s ustanovením § 154 ods. 1 O. s. p. a nebol by zabezpečený ani účel inštitútu

odporovateľnosti, t. j. občianskoprávna ochrana veriteľa. V čase uskutočnenia právneho úkonu dlžníka, urobeného v úmysle ukrátiť veriteľa, veriteľ totiž ešte nemusí mať vymáhateľnú pohľadávku a nemusí mať ani vedomosť o právnom úkone dlžníka, o ktorom sa obvykle dozvie až následne. Nemusí mať teda reálnu možnosť, domáhať sa už v čase urobenia odporovateľného právneho úkonu uspokojenia svojej pohľadávky z ostatného majetku dlžníka.

Dovolací súd považuje za vhodné poznamenať, že súčasná právna úprava odporovateľnosti je obdobná minulým právnym úpravám, napr. Odporovaciemu poriadku tvoriacemu súčasť zákona č. 64/1931 Sb. z. a n., ktorým sa vydávajú poriadky konkurzný, vyrovnací a odporovací, a predtým poriadkom konkurzným, vyrovnacím a odporovacím vydaným cisárskym nariadením z 10. decembra 1914 č. 337 r. z. s platnosťou na území českých krajín. V súvislosti s tým poukazuje na judikatúru bývalého Najvyššieho súdu Československej republiky, napr. na rozhodnutie č. Rv I 1035/25 publikované v Sb. nejv. s. pod č. 5238, podľa ktorého úspešné uplatnenie odporovateľnosti okrem iného vyžadovalo preukázanie ukrátenia veriteľa v čase podania žaloby, alebo rozhodnutie č. Rv II 131/22 publikované v Sb. nejv. s. pod č. 1859, v zmysle ktorého pre posúdenie tejto otázky bol rozhodujúci stav v dobe podania žaloby.

Pretože so zreteľom na uvedené právne posúdenie veci odvolacím súdom vo vymedzenej právnej otázke bolo správne, dovolací súd dovolanie žalovaného ako nedôvodné zamietol (§ 243b ods. 1 veta pred bodkočiarkou O. s. p.).“

Podľa sťažovateľa došlo rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 32/03 z 31. marca 2005 k porušeniu jeho základného práva na súdnu ochranu (zahŕňajúceho právo na spravodlivé súdne konanie) podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, pretože: „...výklad, ktorý k rozhodujúcim právnym otázkam dáva dovolací súd, nemožno vyvodiť zo žiadneho zo známych a uznávaných spôsobov interpretácie právnej normy, pokiaľ za taký nebudeme považovať výklad voluntaristický (...) súdna prax i právna teória boli doteraz za jedno v tom, že ust. § 154 ods. 1 OSP sa nedotýka ustanovení hmotného práva, preto sa nemohla dotknúť ani § 42a OZ, čo dovolací súd nerespektoval (...) rovnako tiež súdna prax i právna teória boli jednotné v tom, že odporovacia žaloba nemohla byť úspešná, ak dlžník – aj napriek odporovateľnému úkonu

a ďalším svojim dlhom – vlastnil taký majetok, ktorý postačoval na uspokojenie svojich veriteľov (...) a naostatok poukaz dovolacieho súdu na predvojnovú judikatúru – ktorá inak nepotvrďuje jeho väčšinový názor – je naozaj svojvoľný.“

Nesprávna aplikácia práva najvyšším súdom v danom prípade mala podľa sťažovateľa za následok zásah aj do jeho základného práva vlastníť majetok a požívať jeho ochranu zaručeného v čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu k dohovoru.

Na základe vyššie uvedených skutočností sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd nálezom vyslovil porušenie jeho základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 20 ods. 1 ústavy, ako aj práv zaručených v čl. 6 ods. 1 dohovoru a v čl. 1 dodatkového protokolu k dohovoru rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 32/03 z 31. marca 2005, aby uvedené rozhodnutie najvyššieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a aby mu priznal primerané finančné zadost'učinenie vo výške 1 000 000 Sk a náhradu trov konania pred ústavným súdom.

II.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru má každý právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy sa môže každý domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podmienky a podrobnosti o súdnej a inej právnej ochrane ustanoví zákon (čl. 46 ods. 4 ústavy).

Podľa čl. 51 ods. 1 ústavy domáhať sa práv uvedených v (...) čl. 46 tejto ústavy sa možno len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú.

Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy).

Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa táto ochrana dostane v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo účastníkov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Výklad a aplikácia zákonných predpisov zo strany všeobecných súdov musí byť preto v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu, ktorým je poskytnutie materiálnej ochrany zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov konania. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení

nemožno obmedziť základné právo na súdnu ochranu v rozpore s jeho podstatou a zmyslom (obdobne napr. IV. ÚS 1/02, II. ÚS 174/04). Z tohto hľadiska musí všeobecný súd prihliadať na spravodlivú rovnováhu pri poskytovaní materiálnej ochrany uplatňovaným právam a oprávneným záujmom účastníkov sporového konania, ktoré sú vo vzájomnom konflikte.

Súčasťou obsahu základného práva na spravodlivé konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (III. ÚS 209/04).

Tak sťažovateľ (v postavení žalovaného), ako aj žalobca sa v predmetnom sporovom konaní domáhali ochrany svojich majetkových práv. Žalobca prostredníctvom inštitútu odporovateľnosti právneho úkonu, uplatnením ktorého sa chcel následne domôcť uspokojenia svojej pohľadávky proti dlžníkovi postihnutím toho, čo napadnutým právnym úkonom ušlo z dlžníkovho majetku v prospech sťažovateľa. Sťažovateľ vznášal námietky smerujúce k ochrane svojho vlastníckeho práva k majetku nadobudnutému na základe napadnutého právneho úkonu.

Podstata sťažovateľovej argumentácie o namietanom porušení jeho základných práv smeruje proti rozhodnutiu najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 32/03 z 31. marca 2005, ktoré je podľa neho založené na nesprávnom právnom posúdení veci odkláňajúcom sa od predchádzajúcej aplikačnej praxe a názorov právnej teórie.

Podľa svojej konštantnej judikatúry ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmavať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmavať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa vymedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne

medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať rozhodnutie všeobecného súdu v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvodené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02).

Ústavný súd v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou opakovane vyslovil právny názor, že jeho úlohou nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov (I. ÚS 13/01), čo vyplýva z ústavnej kompetencie všeobecných súdov rozhodovať v občianskoprávných a trestnoprávných veciach, ako aj preskúmať zákonnosť rozhodnutí orgánov verejnej správy a zákonnosť rozhodnutí, opatrení alebo iných zásahov orgánov verejnej moci, ak tak ustanoví zákon (čl. 142 ods. 1 ústavy), pričom sudcovia sú pri výkone svojej funkcie nezávislí a pri rozhodovaní sú viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 a 5 a zákonom (čl. 144 ods. 1 ústavy).

Z ústavnej kompetencie súdov interpretovať a aplikovať zákony vyplýva aj ich oprávnenie dopĺňať a rozvíjať existujúcu judikatúru ohľadne relevantných právnych otázok v prejednávaných veciach. Prípadný odklon súdu od existujúcej skoršej judikatúry v konkrétnom prípade by mohol predstavovať zásah do základných práv a slobôd účastníka konania len za predpokladu, že by bol dôsledkom arbitrárnosti alebo zjavnej neodôvodnenosti súdneho rozhodnutia v prejednáwanej veci. Nemožno však namietat' proti tomu, aby judikatúra súdov v konkrétnych prípadoch upresňovala a dopĺňala objasňovanie obsahu a zmyslu zákona vrátane prispôsobovania aplikačnej praxe novým okolnostiam za podmienky, že ich zohľadnenie možno rozumne zahrnúť pod zákonné znaky právnej normy aplikovanej na konkrétny prípad.

Vychádzajúc z vyššie uvedených kritérií posudzoval ústavný súd, prihliadajúc na argumentáciu sťažovateľa, napádané súdne rozhodnutie. Po oboznámení sa s obsahom rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 32/03 z 31. marca 2005 dospel ústavný súd k záveru, že najvyšší súd svoje rozhodnutie náležite odôvodnil. Z jeho záverov týkajúcich sa rozhodujúcich právnych otázok nevyplýva jednostrannosť alebo taká aplikácia príslušných ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorá by bola popretím ich podstaty a zmyslu.

Z odôvodnenia sťažovateľom napádaného rozhodnutia je zrejmé, že podstatou jeho právneho názoru týkajúceho sa riešenia právnej otázky, vo vzťahu ku ktorej bolo odvolacím súdom pripustené dovolanie, je výklad § 42a ods. 1 a § 42a ods. 2 Občianskeho zákonníka.

Podľa najvyššieho súdu *„Kým citované ustanovenie § 42a ods. 2 Občianskeho zákonníka v platnom znení (a rovnako v znení do 29. júla 1997) vymedzuje podmienky odporovateľnosti právneho úkonu dlžníka, odsek 1 tohto ustanovenia upravuje (a aj v znení do 29. júla 1997 upravoval) aktívnu legitímáciu na podanie odporovacej žaloby (...). Je preto potrebné „(...) rozlišovať medzi subjektívnou podmienkou odporovateľnosti právneho úkonu vyplývajúcou z § 42a ods. 2 Občianskeho zákonníka, ktorou je úmysel dlžníka ukrátiť veriteľa (t. j. svojím právnym úkonom úmyselne nastoliť taký stav, ktorý veriteľovi znemožňuje alebo sťažuje uspokojenie jeho pohľadávky z dlžníkovho majetku) a ktorá musí byť daná v čase uskutočnenia právneho úkonu, a požiadavkou vymedzujúcou aktívnu legitímáciu na podanie odporovacej žaloby, ktorou je ukrátenie veriteľa uspokojiť svoju vymáhateľnú pohľadávku (§ 42a ods. 1 Občianskeho zákonníka, pozn.). Pre posúdenie aktívnej legitímácie žalobcu v konaní o odporovacej žalobe, t. j. pre posúdenie, či žalobca je nositeľom práva odporovateľnosti, je rozhodujúci stav v čase rozhodovania súdu (...) Ak by v čase rozhodovania súdu pohľadávka veriteľa ešte nebola alebo už nebola vymáhateľná, nebola by daná jeho aktívna legitímácia na podanie odporovacej žaloby. Rovnako tak by táto aktívna legitímácia nebola daná ani v prípade, ak by právny úkon dlžníka urobený v úmysle ukrátiť veriteľa neukracoval v čase rozhodovania súdu uspokojenie vymáhateľnej pohľadávky veriteľa, pretože by tu bol dostatok iného majetku umožňujúceho uspokojenie veriteľa. Otázka, či dlžníkov právny úkon ukracuje uspokojenie*

vymáhateľnej pohľadávky veriteľa, je otázkou právnou. Jej posúdenie vyžaduje zistenie majetku dlžníka z hľadiska jeho spôsobilosti dosiahnuť z neho uspokojenie vymáhateľnej pohľadávky veriteľa, a to, z už uvedených dôvodov, podľa stavu v čase rozhodovania súdu. Ak by uvedená právna otázka vymedzujúca aktívnu legitimáciu žalobcu mala byť posudzovaná podľa stavu majetku dlžníka v čase urobenia právneho úkonu, (...) nebol by zabezpečený ani účel inštitútu odporovateľnosti, t. j. občianskoprávna ochrana veriteľa. V čase uskutočnenia právneho úkonu dlžníka, urobeného v úmysle ukrátiť veriteľa, veriteľ totiž ešte nemusí mať vymáhateľnú pohľadávku (k tomu pozri napr. rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 142/02 z 18. decembra 2002, Rc 63/2004, pozn.) a nemusí mať ani vedomosť o právnom úkone dlžníka, o ktorom sa obvykle dozvie až následne. Nemusí mať teda reálnu možnosť, domáhať sa už v čase urobenia odporovateľného právneho úkonu uspokojenia svojej pohľadávky z ostatného majetku dlžníka.“

Citované dôvody uvedené v rozhodnutí najvyššieho súdu, ktoré sú podľa ústavného súdu z hľadiska predmetu konania podstatné, možno považovať z ústavného hľadiska za dostatočné a relevantné, rešpektujúce požiadavku takej interpretácie a aplikácie zákona, ktorá je súladná s ústavnou zásadou materiálnej ochrany uplatňovaných práv a oprávnených záujmov účastníkov konania s prihliadnutím na účel inštitútu odporovateľnosti právneho úkonu, a možno ich vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadu rozumne zahrnúť pod zákonné znaky právnej normy aplikovanej na daný prípad.

Ústavný súd sa vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti nedomnieva, že by závery najvyššieho súdu v predmetnej veci bolo možné kvalifikovať ako zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak nezlučiteľné so sťažovateľom označenými článkami ústavy a dohovoru.

Z vyššie uvedených dôvodov ústavný súd podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde odmietol sťažnosť sťažovateľa ako zjavne neopodstatnenú.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. októbra 2005

